

СОРТОВИВЧЕННЯ ТА СОРТОЗНАВСТВО

УДК 582.711.712:[581.522.4+581.95]:[58:069.029](477-25)

Колекція чайно-гібридних троянд у Національному ботанічному саду імені М. М. Гришка НАН України

С. В. Васьківська¹, В. І. Чижанькова²

¹ Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Генерала Родимцева, 15, м. Київ, 03041, Україна

² Національний ботанічний сад імені М. М. Гришка НАН України, вул. Тімірязєвська, 1, м. Київ, Україна, 01014,
e-mail: clair_de_lune@rambler.ru

Мета. Проаналізувати колекцію чайно-гібридних троянд за країнами походження, забарвленням квіток, роками створення. На основі оцінки декоративних властивостей та господарсько-цінних ознак сучасних сортів виділити найкращі для озеленення. **Методи.** Польові, порівняльний аналіз, узагальнення. **Результати.** Проаналізовано колекційний фонд троянд Національного ботанічного саду імені М. М. Гришка (м. Київ). Внаслідок проведеного скринінгу колекції виявлено 141 сорт чайно-гібридних троянд. Здійснено аналіз колекції чайно-гібридних троянд за країнами походження, забарвленням квіток, роками створення. Складено опис сучасних (створених після 2000 року) сортів і виконано оцінку рівня їх декоративності, господарсько-цінних ознак. **Висновки.** Аналіз колекції чайно-гібридних сортів свідчить, що переважна її частина – сорти з квітками червоного та рожевого кольорів, створені в 1961–2000 рр. у країнах Західної Європи. Згідно з результатами оцінки сучасних сортів за декоративними властивостями та господарсько-цінними ознаками 10 чайно-гібридних сортів рекомендовано для використання в ландшафтному будівництві: 'Акварель Rose Park', 'Alain Souchon', 'Aphrodite', 'Chippendale', 'Edith Piaf', 'Laetitia Casta', 'Line Renaud', 'My Girl', 'Pullman Orient Express', 'Terracotta'.

Ключові слова: сорти, рівень декоративності, господарсько-цінні ознаки.

Вступ

У ботанічних садах створюють величезні колекції рослин, які є джерелами для теоретичних обґрунтувань та практичних рекомендацій в галузі інтродукції, акліматизації, збереження генофонду рідкісних рослин, генетики та селекції. Теорія інтродукції розвивалась насамперед у напрямі оптимізації й розширення методів добору інтродуцентів [1].

Колекцію троянд Національного ботанічного саду імені М. М. Гришка НАН України (НБС) почали створювати в 50-х роках ХХ ст. Основою її стали саджанці троянд, які були придбані в Німеччині в 1946 р. [2, 3]. У подальшому колекцію поповнювали з ботанічних садів і дендропарків, головним чином Нікітського ботанічного

саду (Ялта), Головного ботанічного саду Російської академії наук (Москва), Латвійського ботанічного саду (Саласпілс), Ботанічного саду Академії наук Польщі (Варшава), дендропарку «Софіївка» (Умань). Багато нових сортів надходило із садових центрів та від аматорів. Всього було випробувано близько 3 тис. сортів, значна частина яких виявилася з низьким рівнем декоративності або непластичною до умов вирощування Києва. Колекція троянд НБС нараховує 470 сортів 16 садових груп, серед яких чайно-гібридні троянди вирізняються поодинокими великими квітками вишуканої форми різноманітного забарвлення.

Мета досліджень – проаналізувати колекцію чайно-гібридних троянд за країнами походження, забарвленням квіток, роками створення. На основі оцінки декоративних властивостей та господарсько-цінних ознак сучасних сортів виділити найкращі для озеленення.

Svitlana Vaskivska

<https://orcid.org/0000-0002-9890-9938>

Valentyna Chyzhankova

<https://orcid.org/0000-0002-3372-9784>

Матеріали та методика досліджень

Досліджували колекцію чайно-гібридних троянд Національного ботанічного саду імені М. М. Гришка НАН України. Оцінку колекції троянд проводили за методиками, які розробили В. М. Білов [4], П. М. Лапін, С. В. Сиднева [5]. Опис сортів складено за схемою каталогу *Modern Roses 12* [6] (назва сорту, автор, рік створення, особливості куща, квіток). Згідно з оцінкою сучасних чайно-гібридних сортів визначено можливість їх використання в садово-парковому будівництві.

Результати досліджень

Внаслідок скринінгу колекції НБС встановлено, що чайно-гібридні троянди є найчисленнішою групою (141 сорт) (табл. 1), її частка перевищує 30% загальної кількості сортів колекції НБС.

Таблиця 1
Розподіл сортів колекції троянд НБС за садовими групами (2016 р.)

Садова група	Кількість сортів	%
Чайно-гібридні	141	30,4
Флорибунда	63	13,0
Шраби	53	11,3
Гібриди шипшин	47	10,0
Виткі великоквіткові	43	9,2
Грунтопокривні	28	6,0
Англійські	27	5,7
Канадські	14	3,0
Мініатюрні	10	2,1
Старовинні	10	2,1
Грандіфлора	8	1,7
Рамблери	8	1,7
Ремонтантні	7	1,5
Мускусні	5	1,0
Дрифт	4	0,9
Ефіроолійні	2	0,4

Однією з обов'язкових умов сортооцінювання є групування сортів за різними показниками [1]. За проведеною оцінкою встановлено, що більша частина колекції троянд НБС – сорти іноземного походження, великою є частка сортів, які походять з країн Західної Європи (62%) (табл. 2).

Серед численних сортових ознак декоративних рослин забарвлення квітки посідає особливе місце. Сорти чайно-гібридних троянд колекції НБС мають різноманітне забарвлення. Найчисленнішими є сорти, рослини яких мають квітки червоного та рожевого кольорів (табл. 3). Таке саме забарвлення переважає у природних видів. Сорти з квітками помаранчевих, бузкових, теракотових кольорів створено відносно недавно, дикорослі види такого забарвлення не мають.

Таблиця 2
Розподіл сортів колекції чайно-гібридних троянд НБС за країнами походження (2016 р.)

Країна походження	Кількість сортів	%
Франція	54	38,3
Німеччина	40	28,4
США	21	14,9
Україна	7	5,0
Ірландія	4	2,9
Нідерланди	3	2,1
Англія	2	1,4
Бельгія	3	2,1
Нова Зеландія	3	2,1
Росія	1	0,7
Казахстан	1	0,7
Південно-Африканська республіка	1	0,7
Данія	1	0,7
Разом	141	100

Таблиця 3
Розподіл сортів колекції чайно-гібридних троянд НБС за забарвленням квіток (2016 р.)

Забарвлення квіток	Кількість сортів	%
Червоні	42	29,8
Рожеві	39	27,7
Жовті	17	12,1
Помаранчеві	15	10,6
Двоколірні	13	9,2
Білі	9	6,4
Бузкові	4	2,8
Теракотові	2	1,4

Розподіл сортів чайно-гібридних троянд за роками створення наведено в таблиці 4.

Таблиця 4
Розподіл сортів колекції троянд НБС за роками створення

Роки виведення сорту	Кількість сортів	%
1901–1920	1	0,7
1921–1940	2	1,4
1941–1960	21	14,9
1961–1980	65	46,1
1981–2000	39	28,4
після 2000	13	8,5

Особливу увагу приділяли вивченню сортів, створених після 2000 р., опис яких наведено нижче.

'*Akvarel Rose Park*' (Рубцова, Чижанькова, 2013) – кущ заввишки до 1,2 м, квітки рожевого кольору, великі за розміром (9–10 см), повні (54 пелюстки) (рис. 1).

'*Alain Souchon*' (J. Mochotte, 2000) – кущ заввишки до 1,2 м, квітки червоного кольору, великі за розміром (11 см), повні (75–90 пелюсток), ароматні, форма квітки в стилі «романтика» (рис. 2).

Рис. 1

Рис. 2

Рис. 3

Рис. 4

Рис. 5

Рис. 6

Рис. 7

Рис. 8

Рис. 9

Рис. 10

Рис. 11

Рис. 12

'Aphrodite' (Tantau, 2006) – кущ до 0,8 м, квітки світло-рожевого забарвлення, великі за розміром (10–12 см), повні (40–45 пелюсток), форма квітки в стилі «романтика» (рис. 3).

'Chippendale' (Tantau, 2005) – кущ до 0,8 м, квітки помаранчево-рожевого забарвлення, великі за розміром (10–12 см), повні (90 пелюсток), форма квітки в стилі «романтика» (рис. 4).

'Edith Piaf' (Meilland, 2000) – кущ до 0,9 м, квітки темно-червоного забарвлення, великі

за розміром (10–11 см), повні (50–65 пелюсток), ароматні (рис. 5).

'Julio Iglesias' (Meilland, 2004) – кущ до 0,8 м, квітки кремового забарвлення з червоними смугами, середні за розміром (8 см), повні (70–75 пелюсток), ароматні (рис. 6).

'Laetitia Casta' (Meilland, 2009) – кущ до 1,2 м, квітки кремового забарвлення з рожевими зовнішніми пелюстками, великі за розміром (10 см), повні (30 пелюсток), ароматні (рис. 7).

'Line Renaud' (Meilland, 2005) – кущ 0,9–1,2 м, квітки рожевого забарвлення, великі за розміром (9–10 см), повні (35 пелюсток), ароматні, в невеликих суцвіттях (рис. 8).

'My Girl' (Tantau, 2008) – кущ 0,8–1,2 м, квітки білого кольору з жовтим центром, середні за розміром (8–9 см), повні (80 пелюсток), форма квітки в стилі «романтика». Квітки у суцвіттях. Характеризується високим балом стійкості до хвороб (рис. 9).

'Pullman Orient Express' (Twomey & Lim, 2001) – кущ 1,2 м, квітки жовтого кольору з рожевими краями пелюсток, великі за роз-

міром (10 см), повні (45 пелюсток). Характеризується високим балом стійкості до хвороб (рис. 10).

'Red Intuition' (Delbard, 2004) – кущ 0,9 м, квітки червоного кольору зі світлими смугами, повні (31–39 пелюсток), великі за розміром (9 см) (рис. 11).

'Terracotta' (N. Simpson, 2001) – кущ 1,2 м, квітки брунатного забарвлення, великі за розміром (9 см), повні (45 пелюсток) (рис. 12).

Результати оцінки рівня декоративності та господарсько-цінних ознак сучасних сортів чайно-гібридних троянд наведено в таблиці 5.

Таблиця 5

Оцінка декоративності та господарсько-цінних ознак сучасних сортів чайно-гібридних троянд (2011–2015 рр.)

Сорт	Оцінка декоративності та господарсько-цінних ознак, бали									Сумарна кількість балів
	забарвлення квіток та його стійкість	розмір квітки	форма квітки	махровість	стійкість квітки до несприятливих умов	кущ (габітус, листки)	оригінальність сорту	рясність цвітіння	загальний стан рослин	
'Акварель Rose Park'	20	5	10	5	10	10	10	25	4	99
'Alain Souchon'	20	5	10	5	10	10	10	25	5	100
'Aphrodite'	20	5	10	5	10	10	10	25	5	100
'Chippendale'	20	5	10	5	10	10	10	25	5	100
'Edith Piaf'	20	5	10	5	10	10	10	25	5	100
'Julio Iglesias'	20	5	10	5	6	6	10	20	3	85
'Laetitia Casta'	20	5	10	5	10	10	10	25	5	100
'Line Renaud'	20	5	10	5	10	10	10	25	5	100
'My Girl'	20	5	10	5	10	10	10	25	5	100
'Pullman Orient Express'	20	5	10	5	10	10	10	25	5	100
'Red Intuition'	20	5	10	5	10	8	10	20	3	91
'Terracotta'	20	5	10	5	10	10	10	25	5	100

Підсумкова оцінка господарсько-цінних ознак та рівня декоративності становила від 85 до 100 балів.

За результатами оцінки, 10 з 12 сучасних сортів чайно-гібридних троянд ('Акварель Rose Park', 'Alain Souchon', 'Aphrodite', 'Chippendale', 'Edith Piaf', 'Laetitia Casta', 'Line Renaud', 'My Girl', 'Pullman Orient Express', 'Terracotta') рекомендовано для впровадження в ландшафтне будівництво Правобережного Лісостепу.

Висновки

У Національному ботанічному саду імені М. М. Гришка зібрано колекцію чайно-гібридних троянд, яка нараховує 141 сорт, що становить 30,4% загальної кількості сортів колекції НБС. За результатами скринінгу ця колекція розподілена за країнами походження, роками створення, забарвленням квіток. Аналіз одержаних результатів свідчить, що більша частина колекції чайно-гібридних

троянд – це сорти з квітками червоного та рожевого кольорів, створені в 1961–2000 рр. у Західній Європі. В результаті оцінки рівня декоративності та господарсько-цінних ознак нових (створених після 2000 р.) сортів рекомендовано 10 чайно-гібридних сортів для впровадження в зелене будівництво: 'Акварель Rose Park', 'Alain Souchon', 'Aphrodite', 'Chippendale', 'Edith Piaf', 'Laetitia Casta', 'Line Renaud', 'My Girl', 'Pullman Orient Express', 'Terracotta'. Складено їх детальний опис, необхідний для добору сортів під час створення ландшафтних композицій.

Використана література

1. Камелин Р. В. Биологическое разнообразие и интродукция растений / Р. В. Камелин // Растительные ресурсы. – 1998. – Т. 33, Вып. 3. – С. 1–10.
2. Рубцова О. Л. Рід *Rosa L.* в Україні: генофонд, історія, напрямки досліджень, досягнення та перспективи / О. Л. Рубцова. – К. : Фенікс, 2009. – 343 с.
3. Рубцова О. Л. Підсумки інтродукції та селекції троянд у Національному ботанічному саду імені М. М. Гришка НАН України.

- ни / О. Л. Рубцова, В. І. Чижанькова // Інтродукція рослин. – 2016. – № 2. – С. 12–17.
4. Былов В. Н. Основы сортоизучения декоративных растений / В. Н. Былов // Бюллетень ГБС. – 1971. – Вып. 31. – С. 69–71.
 5. Лапин П. И. Оценка перспективности интродукции древесных растений по данным визуальных наблюдений / П. И. Лапин, С. В. Сиднева // Опыт интродукции древесных растений. – М. : Изд-во Гл. бот. сада АН СССР, 1973. – С. 7–67.
 6. Modern Roses 12: The Comprehensive List of Roses in Cultivation or of Historical or Botanical Importance / M. A. Young, Ph. Schorr (eds). – Shreveport, LA : American Rose Society, 2007. – 576 p.
- References**
1. Kamelin, R. V. (1998). Biodiversity and plant introduction. *Rastitel'nye resursy* [Plant resources], 33(3), 1–10. [in Russian]
 2. Rubtsova, O. L. (2009). *Rid Rosa L. v Ukraini: henofond, istoriia, napriamy doslidzhen, dosiahnennia ta perspektyvy* [Genus Rosa L. in Ukraine: gene pool, history, research trends, achievements and prospects]. Kyiv: Feniks. [in Ukrainian]
 3. Rubtsova, O. L., & Chizhankova, V. I. (2016). Results of introduction and breeding of roses in M. M. Hryshko National Botanical Garden, NAS of Ukraine. *Introduktsiya roslin* [Plant Introduction], 2, 12–17.
 4. Bylov, V. N. (1971). Basics of ornamental plant varieties studying. *Byulleten Glavnogo botanicheskogo sada* [Bulletin of the Main Botanical Garden], 31, 69–71. [in Russian]
 5. Lapin, P. I., & Sidneva, S. V. (1973). Estimation of perspective-ness of arboreal plants introduction based on data of visual observations. In *Opyt introduktsii drevesnykh rasteniy* [Experience of arboreal plants introduction] (pp. 7–67). Moscow: Izdatelstvo Glavnogo botanicheskogo sada AN SSSR. [in Russian]
 6. Young, M. A., & Schorr, Ph. (Eds.). (2007). *Modern Roses 12: The Comprehensive List of Roses in Cultivation or of Historical or Botanical Importance*. Shreveport, LA: American Rose Society.

УДК 582.711.712:[581.522.4+581.95]:[58:069.029](477-25)

Васьковская С. В.¹, Чижанькова В. И.² Коллекция чайно-гибридных роз в Национальном ботаническом саду имени Н. Н. Гришко НАН Украины // Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. – 2016. – № 4. – С. 5–9.

¹Український інститут експертизи сортів рослин, ул. Генерала Родимцева, 15, г. Київ, 03041, Україна

²Национальный ботанический сад имени Н. Н. Гришко НАН Украины, ул. Тимирязевская, 1, г. Киев, Украина, 01014, e-mail: clair_de_lune@rambler.ru

Цель. Проанализировать коллекцию чайно-гибридных роз по странам происхождения, окраске цветков, годам создания. На основании оценки декоративных свойств и хозяйственно-ценных признаков современных сортов выделить лучшие для озеленения. **Методы.** Полевые, сравнительный анализ, обобщение. **Результаты.** Проанализирован коллекционный фонд роз Национального ботанического сада имени Н. Н. Гришко (г. Киев). В результате проведенного скрининга коллекции выявлен 141 сорт чайно-гибридных роз. Осуществлен анализ коллекции чайно-гибридных роз по странам происхождения, окраске цветков, годам создания. Составлено описание современных (созданных после 2000 года) сортов и выполнена

оценка уровня их декоративности, хозяйственно-ценных признаков. **Выводы.** Анализ коллекции чайно-гибридных сортов показал, что большая ее часть – сорта с цветками красной и розовой окраски, выведенные в 1961–2000 гг. в странах Западной Европы. В соответствии с результатами оценки современных сортов по декоративным свойствам и хозяйственно-ценным признакам 10 чайно-гибридных сортов рекомендованы для использования в ландшафтном строительстве: 'Akvarel Rose Park', 'Alain Souchon', 'Aphrodite', 'Chippendale', 'Edith Piaf', 'Laetitia Casta', 'Line Renaud', 'My Girl', 'Pullman Orient Express', 'Terracotta'.

Ключевые слова: сорта, уровень декоративности, хозяйственно-ценные признаки.

UDC 582.711.712:[581.522.4+581.95]:[58:069.029](477-25)

Vaskivska, S. V.¹, & Chyzhankova, V. I.² (2016). Collection of hybrid tea roses at M. M. Hryshko National Botanical Garden, NAS of Ukraine. *Sortovivčennâ ohor. prav sorti roslin* [Plant Varieties Studying and Protection], 4, 5–9.

¹Ukrainian Institute for Plant Variety Examination, 15 Henerala Rodymtseva Str., Kyiv, 03041, Ukraine

²M. M. Hryshko National Botanical Garden, National Academy of Sciences of Ukraine, 1 Timiriazivska Str., Kyiv, 01014, Ukraine, e-mail: clair_de_lune@rambler.ru

Purpose. To analyze the collection of hybrid tea roses for the countries of origin, flower color, years of breeding. To select best modern cultivars for use in landscaping basing on evaluation of ornamental properties and economic characters. **Methods.** Field study, comparative analysis, generalization. **Results.** The collection of roses at M. M. Hryshko National Botanical Garden (the city of Kyiv) has been analyzed. After screening the collection, 141 hybrid tea rose varieties have been revealed. The collection of hybrid tea roses varieties has been analyzed for the countries of origin, flower color, years of breeding. Modern varieties (bred after 2000) has been described and their decorative value,

economic characters has been estimated. **Conclusion.** The analysis of the collection of hybrid tea roses showed that most of them are varieties with red and pink flowers bred in 1961–2000 in countries of Western Europe. Evaluation of modern varieties for ornamental properties and economic characters allowed the authors to recommend 10 hybrid tea varieties for use in landscaping, namely: 'Akvarel Rose Park', 'Alain Souchon', 'Aphrodite', 'Chippendale', 'Edith Piaf', 'Laetitia Casta', 'Line Renaud', 'My Girl', 'Pullman Orient Express', 'Terracotta'.

Keywords: varieties, decorative value, economic characters. Надійшла 26.07.2016